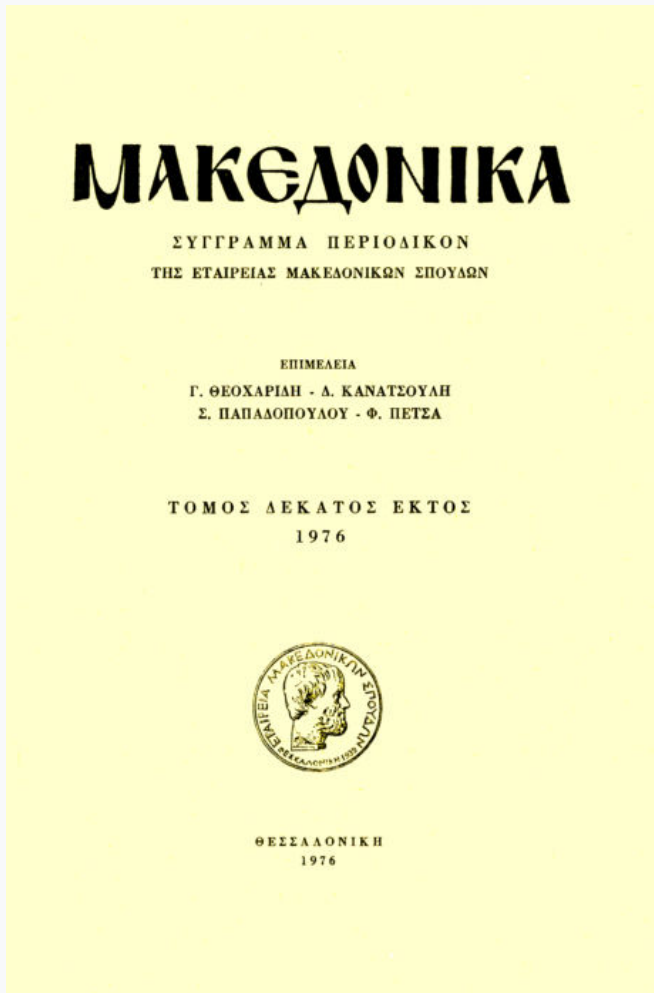

Μακεδονικά

Vol 16, No 1 (1976)

Συμφωνητικό εσαφιών του Hadzioglu Pazardzik της Δορβούτσας στα 1857

Χαραλ. Κ. Παπαστάθης

doi: [10.12681/makedonika.642](https://doi.org/10.12681/makedonika.642)

Copyright © 2014, Χαραλ. Κ. Παπαστάθης

This work is licensed under a [Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/).

To cite this article:

Παπαστάθης Χ. Κ. (1976). Συμφωνητικό εσαφιών του Hadzioglu Pazardzik της Δορβούτσας στα 1857. *Μακεδονικά*, 16(1), 309–315. <https://doi.org/10.12681/makedonika.642>

ΣΥΜΦΩΝΗΤΙΚΟ ΕΞΝΑΦΙΩΝ
ΤΟΥ HADŽIOGLU PAZARDŽIK ΤΗΣ ΔΟΒΡΟΥΤΣΑΣ ΣΤΑ 1857

Στή Βουλγαρική Έθνική Βιβλιοθήκη «Κύριλλος και Μεθόδιος» στή Σόφια, σώζεται ό ύπ' άριθμ. Π Α 7761 χειρόγραφος, χαρτώος καί σταχωμένος κώδικας, πού στο παράφυλλό του φέρει τήν προμετωπίδα: «1857/² Κόνδικα τών Ρουφετειών /³ Ραπατάων καί Άμπατζίδων /⁴ Βαζαρτζίκη α. Αύγουστου»*. Τό «Βαζαρτζίκη» δέν είναι τό σημερινό Pazardžik (παλ. Tatar Pazardžik), αλλά ή κομόπολη τής Δοβρουτσᾶς Hadžioğlu Pazardžik, πού με τήν άπελευθέρωση τής Βουλγαρίας όνομάστηκε Dobrič και μετά τό 1944 Tolbuhin¹.

Λίγα χρόνια άργότερα άπό τότε πού άρχισε νά γράφεται ό κώδικας, τό Hadžioğlu Pazardžik είχε 5.648 κατοίκους· 4.576 μουσουλμάνους, 653 Βουλγάρους, 225 Γύφτους, 192 Άρμενίους και 2 Έβραίους². Τήν ίδια εποχή άρχισε και ό κοινωνικο-οικονομικός μετασχηματισμός τής κομόπολης άπό γεωργικό κέντρο σέ μεταπρατικό. Τά επαγγέλματα τών κατοίκων της, κατά τήν ίδια περίοδο, άντιστοιχούσαν σέ 24,3% άγρότες, 16,8% εργάτες, 15,2% εμπόρους, 41,4% έπιτηδευματίες, 0,1% ύπηρετες, ένώ για τό ύπόλοιπο ποσοστό 2,1% δέν έχουμε σχετικές είδήσεις³. Στόν άστικό μετασχηματισμό συνέβαλε ευεργετικά ή διοργάνωση, άπό τά τέλη του 18ου αιώνα, ένός πανηγυριού πού άπό τοπικό γεγονός εξελίχτηκε σέ σημαντική έμποροπανήγυρη για τίς ευρωπαϊκές περιοχές τής αυτοκρατορίας τών σουλτάνων⁴. Τά όθωμανικά άρχεία τής κομόπολης καταγράφουν στούς φορολογικούς καταλόγους πενήντα περίπου επαγγέλματα και μᾶς πληροφορούν για άρκετες

*Εύχαριστώ τή φίλη κυρία Nadja Danova για τήν πολύτιμη βοήθειά της.

1. Βλ. Α. Κ u z e v, Za starite imena na grad Tolbuhin - Hadžioğlu Pazardžik i Dobrič, «Istoričeski Pregled» 1967, τχ. 2, 101-103.

2. Σύμφωνα με τά στοιχεία πού παραθέτει άπό τήν άπογραφή του 1866 ό Ν. T o d o r o v, Balkanskijat grad XV-XIX vek, Sofija 1972, σ. 327. Άντίθετα, κατά τούς Μ. Μ α ρ α β ε λ ά κ η - Ά. Β α κ α λ ό π ο υ λ ο, Αί προσφυγικάί έγκαταστάσεις έν τή περιοχή Θεσσαλονίκης, Θεσσαλονίκη 1955, σ. 11, στόν πληθυσμό τής κομόπολης άποτελούσαν «οί Έλληνες (τό πλείστον Γκαγκαούζοι) τήν μειονότητα. Ούτε εκεί ύπήρχον Βούλγαροι».

3. Βλ. αναλυτικό πίνακα στού Ν. T o d o r o v, ό.π., σ. 365.

4. Βλ. σχετικά L. Β e š k o v, Panairüt v Hadži-oglu Pazardžik predi Osvoboždenieto, στόν τόμο «Našijat grad v minaloto. Sbornik ot statii na Bülgarskoto Istoričesko Družestvo. Klon Tolbuhin», Tolbuhin 1966, 34-42· Ν. T o d o r o v, ό.π., σ. 390-405· του ίδιου, Jar-marka v gorode Hadži-oglu Pazardžik v 70-h godah XIX v., «Slavjanski Arhiv», Moskva 1963· 116-139.

ἐμπορικές μισθώσεις και συναλλαγές, καθώς και γιά διάφορα ἐσνάφια¹. Πρέπει ὅμως νά τονιστῆ ὅτι ὁ ἀστικός μετασχηματισμός τοῦ πληθυσμοῦ δέν ἦταν ἀπόλυτος, μήτε γενικός. Τὸ Hadžioğlu Pazardžik παρέμενε βασικά ἀγροτικό κέντρο. Τὰ 24,3% τῶν κατοικῶν τοῦ ἦταν ἀγρότες και τὰ 16,8% ἐργάτες ποῦ ἀπασχολοῦνταν μέ τις γεωργικές καλλιέργειες, ἐνῶ ἀντίθετα ἡ γειτονική Σιλίστρα, γιά τὴν ὁποία ἐπίσης σώζονται πλούσια ὀθωμανικά ἀρχεῖα, περιελάμβανε στὸν πληθυσμό της μόνο 9,7% ἀγρότες και 1,7% ἐργάτες γῆς².

Ἡ κοινωνικο-οικονομική καθυστέρηση τοῦ Hadžioğlu Pazardžik σέ σύγκριση μέ τὴ Σιλίστρα, κατὰ τὴν ἴδια ἐποχῆ, φαίνεται και ἀπὸ τὸ γεγονός ὅτι ἐνῶ στὴν τελευταία οἱ φραγκοράφτες, ποῦ εἶχαν ἐμφανισθῆ ἐκεῖνα τὰ χρόνια, εἶχαν πιά ἀπωθῆσει οἰκονομικά τοὺς παραδοσιακοὺς ἀμπατζήδες³, στὸ Hadžioğlu Pazardžik οἱ συντεχνίες τους παρέμεναν ἀκόμη ἀριθμητικά ἰσοδύναμες⁴. Στὸ Hadžioğlu Pazardžik, ἐπίσης, τὰ δύο αὐτὰ ἐσνάφια μέ ὁμόφωνη ἀπόφαση συνομολόγησαν συμφωνητικό συνεργασίας ποῦ γράφτηκε σὲ ξεχωριστὸ κώδικα, αὐτὸν ποῦ ἀναφέραμε στὴν ἀρχή.

Ὁ κώδικας εἶναι γραμμένος στὴ βουλγαρική γλώσσα και μέ κυριλλικά γράμματα. Μετὰ τὸ συμφωνητικό, ποῦ χωρίζεται σὲ προοίμιο και συμφωνία (φ. 4^v-5^v), περιέχει διάφορες λογιστικές ἐγγραφές σχετικές μέ τις εἰσφορές και τις δαπάνες τοῦ ναοῦ τοῦ Ἁγίου Παντελεήμονα. Ἐκτὸς ὅμως ἀπὸ τὴν προμετωπίδα τοῦ κώδικα, εἶναι γραμμένο στὰ ἑλληνικά και τὸ συμφωνητικό (προοίμιο φ. 2^v και κυρίως συμφωνητικό [«ἡ συμφωνία τῶν ἐσναφίων»] φ 3^r) και προηγεῖται τοῦ βουλγαρικοῦ, μολονότι ἀπὸ τις ὑπογραφές ποῦ ὑπάρχουν σποραδικά στὸν κώδικα και ποῦ εἶναι σχεδὸν ὅλες γραμμένες στὸ κυριλλικό ἀλφάβητο⁵, κανένα ἀπὸ τὰ μέλη τῶν δύο συντεχνιῶν δέν φαίνεται νά ἦταν

1. Βλ. Liljana Šandanova-Stefka Angelova, Socialno-ikonomičesko razvitanje na grada XV-XIX v., Sofija 1974, σ. 145.

2. Βλ. N. Todorov, Balkanskijat grad, ὁ.π., σ. 365· τοῦ ἰδίου, Demografski i socialno-ikonomičeski oblik na grad Hadžioğlu Pazardžik prez 60-te—70-te godini na XIX v., στὸν τόμο «Našijat grad», ὁ.π., 15-33· τοῦ ἰδίου, The Balkan Town in the Second Half of the 19th Century, «Études Balkaniques» 5 (1969), τχ. 2, 42. Πρβλ. V. Tonen, Dobrudža prez Vŭzraždaneto, Varna 1973, σ. 36.

3. «Ἀμπατζήδες» δέν ἦταν μόνο οἱ ἐμποροί, ἀλλὰ και οἱ ράφτες ἀνδρικών ρούχων ἀπὸ «ἀμπά» (ἐγχώριο χοντρὸ μάλλινο ὕφασμα), βλ. Β. Δελγηάνα, Τὸ ἀμπατζηλῆκι στὴ Θράκη, «Ἀρχεῖον τοῦ Θρακικοῦ Λαογραφικοῦ και Γλωσσικοῦ Θησαυροῦ» 2 (1935-36) 56. Ἐλένης Βουραζέλη-Μαρινάκου, Αἶ ἐν Θράκῃ συντεχνίαί τῶν Ἑλλήνων κατὰ τὴν τουρκοκρατίαν, Θεσσαλονίκη 1950, σ. 60.

4. Βλ. N. Todorov, Balkanskijat grad, ὁ.π., σ. 366.

5. Στὸ φ. 8^r και μέ ἡμερομηνία 15 Αὐγούστου 1857 περιέχονται οἱ ὑπογραφές ἐννιά μελῶν τοῦ ἐσναφίου τῶν ραφτάδων. Ἐκεῖ μόνο ἕνας ὑπογράφει στὰ ἑλληνικά, ὁ «γιορῆ παρασκεβας». Σὲ ἐπόμενο φύλλο, ὅπου ὁ κατάλογος εἰσφορῶν τῆς 26 Ὀκτωβρίου 1859, μέ ἑλληνικά γράμματα ὑπογράφουν ὁ ἴδιος ὁ «γιορῆ παρασκεβας σοδρουζιε» (= και

Έλληνας. Τήν ύπαρξη τών ελληνικών έγγραφών πρέπει να τήν απόδόσωμε: α) στην άναφορά του συμφωνητικού στο ναο του Ἁγίου Παντελεήμονα, πού άνήκε στη δικαιοδοσία του έπιχωρίου μητροπολίτη του Οίκουμενικού Πατριαρχείου, του όποιου επίσημη γλώσσα ήταν ή ελληνική, β) σε λόγους παραδοσιακούς, μιά και οί πρώτες συντεχνίες στο σημερινό βουλγαρικό χώρο ιδρύθηκαν και όργανώθηκαν από Ἑλληνες, και γ) στη βαθειά επίδραση τής ελληνικής γλώσσας και τών ελληνικών γραμμάτων στους Βουλγάρους, οί όποιοι και σε περιοχές όπου δέν υπήρχαν άνηρες ελληνικές έστίες θεωρούσαν απόδειξη κοινωνικής άνόδου τó να ελληνίζουν, άκόμη και στις παραμονές τής άνακήρυξης τής Ἐξαρχίας¹.

Ἀπό τά στοιχεία του προοιμίου και τής συμφωνίας φαίνεται ότι άνάμεσα στα μέλη τών δύο συντεχνιών, αλλά και άνάμεσα στα μέλη του καθενός έσναφίου ξεχωριστά, είχαν έμφιλοχωρήσει διενέξεις και άνταγωνισμοί σχετικά με τήν κυριακή άργία τών εργαστηρίων, τή μισθοδοσία του προσωπικού και τήν πρόσληψη μαθητευομένων. Γι' αυτό οί μάστορες τών έσναφιών αποφάσισαν να συνομολογήσουν συμφωνητικό όμονοίας και συνεργασίας τó 1857, στις 27 Ἰουλίου, ήμέρα πού έορτάζεται ή μνήμη του Ἁγίου Παντελεήμονα. Ἡ ήμέρα αὐτή μάλλον θά γράφτηκε συμβολικά, μιά και ή προμετωπίδα του κώδικα έχει τήν ήμερομηνία «α. Αδγούστου».

Όπως είπαμε παραπάνω, τó συμφωνητικό περιελάμβανε προοίμιο και συμφωνία. Ἄν εξαιρέσουμε τήν κοινή στα δύο κείμενα διάταξη για τόν έορτασμό τής μνήμης του Ἁγίου Παντελεήμονα —συνεχί ύπενθύμιση τών όρων του συμφωνητικού—, κατά τά λοιπά τά κείμενα δέν περιείχαν κοινές διατάξεις. Τó προοίμιο άναφέρεται στις ύποχρεώσεις τών συντεχνιών και τών μελών τους πρós τήν εκκλησία του προστάτη Ἁγίου, ενώ ή συμφωνία άναφέρεται σε καθαρά επαγγελματικές σχέσεις και δεσμεύσεις. Με τó συμφωνητικό, τά δύο έσνάφια δέν ένοποιήθηκαν, αλλά θέσπισαν ύποχρεώσεις για να άποφύγουν πράξεις άθεμίτου άνταγωνισμού, πού θά όδηγοΰσαν σε οικονομικές ζημιές. Ἡ έλλειψη άρτίου έμπορικού δικαίου στην όθωμανική άυτοκρατορία, άκόμη και στα μέσα του 19ου αιώνα, επέβαλλε σε μεγάλη έκταση στους ένδιαφερομένους ιδιώτες να καλύπτουν τά κενά τής νομοθεσίας με συμφωνίες πού προέβλεπαν για τούς παραβάτες ποινές, οί άυστηρότερες από τις όποιες ήταν θρησκευτικού περιεχομένου².

Σία), ó «στουχαν Δημοφ» και ó «Ivan τóρτουφε Baltadžiw». Ὅλα τά άλλα τριαντατέσσερα όνόματα είναι γραμμένα με τó κυριλλικό αλφάβητο.

1. Βλ. γενικά Κ. Μυρτίλου Ἁποστολίδου, Ἡ τής Φιλιππουπόλεως ίστορία από τών άρχαιοτάτων μέχρι τών καθ' ήμās χρόνων, Ἀθήνα 1959, σ. 374 κ.έ.

2. Για τήν όργάνωση τών οικονομικών συσσωματώσεων, βλ. Ν. Πανταζόπουλο, Ἑλλήνων συσσωματώσεις κατά τήν τουρκοκρατία, Ἀθήνα 1958, (άνάτυπο από τó περιοδικό «Γνώσεις»), σ. 18-19, όπου και βιβλιογραφία.

Με τὸ προοίμιο ἀποφασίστηκαν τὰ ἐξῆς: α) Ὁρίστηκε ἡ ἡμέρα ἑορτασμοῦ τῆς μνήμης τοῦ Ἁγίου Παντελεήμονα ὡς κοινὴ γιορτὴ τῶν συντεχνιῶν. β) Μὲ ὑποχρεωτικὴ εἰσφορὰ ἐκ μέρους τῶν ἐσναφίων καὶ μὲ προαιρετικὴ εἰσφορὰ τῶν μελῶν τους, συγκεντρώθηκε ἕνα κεφάλαιο, μὲ τοὺς τόκους τοῦ ὁποῦ θὰ ἀντιμετωπίζονταν οἱ δαπάνες τῆς ἐκκλησίας, ποὺ γινόταν ἔτσι ναὸς κτητορικὸς. γ) Ἡ εἰσφορὰ τῶν ἐσναφίων καταβλήθηκε μόνο τὴν πρώτη χρονιά. Στὸ μέλλον τὸ κεφάλαιο θὰ αὐξάνοταν ἀπὸ τὶς εἰσφορὰς τῶν μελῶν. δ) Τὸ ὕψος τῆς εἰσφορᾶς κάθε μέλους θὰ καθοριζόταν ἀπὸ τὸ ἐσνάφι στὸ ὁποῖο ἀνήκε. ε) Ἡ συμμετοχὴ στὴν ἀντιμετώπιση τῶν δαπανῶν τοῦ ναοῦ ἔδινε στὰ μέλη τὴν ιδιότητα τοῦ κτήτορα. στ) Ἡ ἀπόφαση γιὰ τὴν ἐνίσχυση τοῦ ναοῦ κηρύχθηκε ἀμετάκλητη. ζ) Τυχὸν περισσεύματα τῶν εἰσοδημάτων θὰ ἐπενδύονταν μὲ τόκο καὶ ἐγγύηση, καὶ η) Γινόταν ἐπίκληση τοῦ προστάτη Ἁγίου γιὰ τὴν τιμωρία τῶν παραβατῶν τῶν παραπάνω ἀποφάσεων.

Στὸ δεύτερο κείμενο, τὴ συμφωνία, περιέχονταν οἱ παρακάτω ἀποφάσεις: α) Καθιέρωση τῆς κοινῆς γιορτῆς. β) Ὁριζόταν ἡ Κυριακὴ κάθε ἐβδομάδας ὡς ἡμέρα ἀργίας τῶν ἐργαστηρίων. Οἱ παραβάτες τῆς κυριακῆς ἀργίας ἦταν ὑποχρεωμένοι νὰ εἰσφέρουν τρεῖς ὀκάδες ἀγιοκέρι στὸ ναό. γ) Καθένας, ποὺ ἄνοιγε καινούργιο ἐργαστήριο, ὑποχρεωνόταν νὰ καταβάλλῃ στὸ ταμεῖο τοῦ ναοῦ ἕνα ποσό, τὸ ὕψος τοῦ ὁποῦ θὰ καθόριζαν οἱ πρωτομάστορες. δ) Οἱ «ἡπερέτες» (τσιράκια) δὲν εἶχαν δικαίωμα μισθοῦ κατὰ τὰ δύο πρῶτα χρόνια τῆς μαθητείας τους. Μόνο στὸν τρίτο χρόνο θὰ ἀμείβονταν μὲ ποσό, τὸ ὕψος τοῦ ὁποῦ θὰ καθόριζαν οἱ μάστορες. ε) Τὰ μέλη ὑποχρεώνονταν νὰ μὴ δεχθῶν στὸ ἐργαστήριό τους μαθητευόμενο, ποὺ εἶχε ἐγκαταλείψει τὴ δουλειά του σὲ ἄλλο ἐργαστήριο χωρὶς τὴ θέληση τοῦ μάστορά του. στ) Ἡ συμφωνία κηρυσσόταν ἀμετάκλητη, καὶ ζ) Κάθε παραβάτης ἐπαπειλοῦνταν μὲ τὴν κατάρρα τῶν ἐσναφίων, δηλ. μὲ τὴ θεία τιμωρία.

Τὸ προοίμιο καὶ ἡ συμφωνία, τόσο στὸ ἐλληνικὸ ὅσο καὶ στὸ βουλγαρικὸ κείμενό τους, δὲν ἔχουν ὑπογραφές¹. Δὲν πιστεύω ὅμως ὅτι ἡ ἔλλειψη αὐτῆ σημαίνει πὼς δὲν ἴσχυαν. Οἱ εἰσφορὰς ποὺ δίνονταν ἐπὶ ἀρκετὰ χρόνια—ὅπως βεβαιωνόμαστε ἀπὸ τὶς σχετικὲς ἐγγραφές τους στὸν κώδικα—ἀποδεικνύουν τὴν ἐφαρμογὴ τοῦ συμφωνητικοῦ. Νομίζω ὅτι οἱ ὑπογραφές ποὺ ἀναφέρονται σὲ ποσὰ εἰσφορῶν στὸ φ. 8^r καὶ ἐξῆς, τέθηκαν καὶ γιὰ τὴν ἀποδοχὴ τοῦ συμφωνητικοῦ, τὸ ὁποῖο καὶ παραθέτουμε στὴν ἐλληνικὴ τοῦ ἐγγραφῆ, ἀντιγράφοντάς το πιστὰ ἀπὸ τὸν κώδικα:

1. Στὸ φ. 3^v ὑπάρχει ἡ ἐγγραφὴ «Τὰ ὀνόματα τῶν Σηνδρομητῶν», χωρὶς ὅμως νὰ παρτίθεται κανένα ὄνομα.

Καλὸν ἐστὴν τὸ ἐκ Θεοῦ ἄρχεσθαι καὶ εἰς Θεὸν ² ἀναπαύεσθε ὁποῦ γὰρ φ. 2^φ
 ἴση δύω ἢ τρῆς συνηγμένη εἰς τὸ ὄνομα ³ αὐτοῦ ἐκῆ καὶ αὐτὸς ὁ Θεὸς ἔν μέσο
 αὐτῶν τούτων οὗτος. ⁴ ἐχόντων καὶ οἱ οἰποφανόμενη ἡμῆς προτομάστορες
 μαστόρι ⁵ καὶ λοιπὴ πάντες τοῦ εὐλογημένου ρουφειὸν τὸν ραπτάδον ⁶ καὶ
 ἀμπατζίδον ἐπὶ τὸ αὐτὸ συνελθόντες κινεὶ γνώμη καὶ ⁷ ὁμοφώνος ἀποφασί-
 σαμεν εἰς τοια ἑορτάζομεν κατ' ἔτος τὴν ⁸ 27 Ἰουλίου τὴν ἑορτὴν τοῦ ἁγίου
 μεγαλομάρτυρος καὶ ἡγῆμα ⁹ τικοῦ Παντελεῖμον τοῦ μεγάλου ἐψησίμος μὲ
 ἀρτοκλα ¹⁰ σίαν κόληβα καὶ ἀρχιερατικῆς λητουργίας καὶ νὰ ση ¹¹ νάξομεν ἐγ-
 γράφος καὶ ἐπιχίρας τὴν προερετικὴν βοῖθιαν ¹² καὶ συνισφορὰν τῶν ἑσναφίων
 καταγράφοντας καὶ τὰ ¹³ τήμια ὀνόματα αὐτῶν ὃς ἀκολούθος ἐμπροσθεν φέ-
 ναιτε. ¹⁴ Καὶ σηναχθίσας ἢ ποσότητα αὐτῶν εἰς τὰ γρόσια [ ] ¹⁵ καὶ θέλομεν
 τὰ δώση εἰς τόκον καὶ μὲ τὸν τόκον αὐτῶν νὰ ¹⁶ ἀπαντήσομεν τὰ ἔξοδα τοῦ
 καθεκάστου χρόνου εἰς τὴν ¹⁷ μνίμην του καὶ χορῆς εἰς τὸ ἔξῃς νὰ σηνάξομεν
 κανὲν ¹⁸ ὀβολὸν ἀπὸ τὸ ἐσνάφημας ὅση εἶναι ὑπογεγραμμένη καὶ ὅση ¹⁹ εἶναι
 ὁποῦ δὲν ἔδωσαν τὴν συνισφορὰν τοῦ ἑσναφίου προκεροῦ ²⁰ καὶ δὲν εἶναι γε-
 γραμμένη εἰς καθεκάστον χρόνον ἀπὸ αὐτοὺς ²¹ νὰ σηνάζοντε· καὶ ἤτις θέλη νὰ
 περάση εἰς τὴν Κόνδικα θέλη ²² δώση μίαν ποσότης καθὼς τὸ κρίνη εὐλογον
 τὸ ἐσνάφη δίδοντας ²³ νὰ υπογράφαιτε καὶ αὐτὸς εἰς τὸν Κόνδικα ὡς κτίτορ
 καὶ ²⁴ ἔτιωσ τοῦτου του ἀγαθοῦ ἔργου καθὼς καὶ ἡ πρότη.

²⁵ Καὶ μεσηνθίκην ἀναμεσόν μας ὅση εἶναι ὑπογεγρα ²⁶ μένη καὶ ἐπρόσφε-
 ραν τὴν τιαύτην σηνισφορὰν καὶ ἔγιαν ²⁷ ἔτιοι τοῦ ἀγαθοῦ τούτου καὶ θεαρέ-
 στον ἔργον νὰ μνιμονεῦ ²⁸ οντε καὶ μετὰ τὸν θάνατόν τους αἰωνίως ὅσον σόζεται
 τὸ ἐσνά ²⁹ φιον τὸν ραπτάδον καὶ ἀμπατζίδον τὴν ὁμοφώνον ταῦτην ³⁰ συγκα-
 τάθεσιν καὶ ἀπόφασίν μας δὲν θέλη δηγιθῆ νὰ τὴν ³¹ ἀνατρέψη ἢ ἄλλη ὅση κα-
 νῆς οὔται τοῦ ἑσναφίου οὔτε τὸν ἄλλον ³² πατριετόν μας οὔτε ἀδελφόν ἢ τὸν
 τέκνον μας ἀλλὰ θέλομεν ³³ καὶ ἀποφασίζομεν νὰ διατηροῦντε μέχρη συντελίαν
³⁴ αἰῶνων ἀπαρασάλεντα.

³⁵ Καὶ ὅσα περισσεύουν κατ' ἔτος ³⁶ νὰ δίδουν εἰς μέρος ἀσφαλῆ μὲ δύω
 ἐγγιγιάς με τόκον καὶ ³⁷ νὰ γράφονται εἰς τὸν Κόνδικα καθὼς τὸ ἴδιον ὡς
 ἐπραματο ³⁸ πληθῆ ἀφέτος τὸ 1857 ἔτος. ³⁹ καὶ ἐτοκίσθησαν ὡς ἐμπροσθεν
 φαίνοντε.

¹ ταῦτα ἔν κεφαλῆαις καταστρόσαντες ἐπηκαλούμεθα ² τὸν ἅγιον Θεὸν φ. 2^φ
 καὶ ἁγίου μεγαλομάρτυρος καὶ ἡγῆμα ³ τικοῦ Παντελεῖμον εἰς μὲν τοὺς βοῖ-
 θούοντας καὶ συντρέ ⁴ χοντας στὰ νὰ χαρίση ὕγιαν εὐτηχίαν καὶ τὰ καλὰ τοῦ
⁵ ἀβραάμ ἰσαὰκ καὶ ἰακώφ καὶ τὴν ἀντιμησθίαν ⁶ ἑκατονταπλασίονα παρὰ
 τοῦ μησταποδότου Θεοῦ καὶ ⁷ ἔν τὸ νὺν αἰώνῃ καὶ ἔν τὸ μέλοντῃ εἰς δὲ τοὺς
 ἐναντίους ὁμῖ ⁸ γένητο τὰ ἐναντία τούτων.

⁹ Ταῦτα τίνον οὗτος ἐγγρηθέντα ¹⁰ καὶ ἀνακηθέντα κινεὶ γνώμη κατα-
 στροθίσαν εἰς ¹¹ τὸν ἐκκλησιαστικῶν Κόδικα ἐπικεκυρημένον ταῖς ¹² ἰδίαις

ἡμῶν ὑπογραφὰς καὶ εἰς αἰώνιων μνημόσηνον καὶ δμόνιαν. |¹³ Βαζαρτζήκιον 27 ᾽Ιουλίου 1857

φ. 3^ε

ἡ συμφωνία τῶν ἐσναφίων

|² ἡ οἰποφαινόμενη ἐσνάφη ραπτάδων καὶ |³ ἀμπατζίδων ἐροτάζομεν τὴν μνίμην καὶ ᾽Εορτήν |⁴ του ἁγίου μεγαλομαρτυρος καὶ ἡγυματηκοῦ |⁵ Παντελεήμων καὶ μετὴν χάριν τὸ σήμερον ἡ ἐδρεθέν |⁶τες τὴν μνίμην ἀποφασίζομεν ὡς ἀκολουθῶς διὰ πάντα |⁷ νὰ σόζεται αὐτὸς ὁ νόμος καθὼς καὶ ὑπογραφόμεθα |⁸ διὰ νὰ τὸν κρατόμεν στερεῶν.

|⁹ ὅποιος ἀπὸ αὐτὰ τὰ ἐσνάφια ἤθελεν ἀνίξη τὸ |¹⁰ ἐργαστηρίον του τὴν κυρικὴν υποχρεῖτε το νὰ δῆρι τοῦ |¹¹ ἁγίου Παντελεήμων τρῆς 3. ὀκάδες ἀγιοκέρη. |¹² ὅποιος δὲ πάλιν ἤθελεν ἀνίξη ἀργαστήριον τῆς αὐτῆς |¹³ τέχνης ὑποχρεῖτε το νὰ πληρώνη εἰς τὸ ταμίον τοῦ ἁγίου |¹⁴ Παντελεημον διὰ ὅσον ἤθελεν κρίνη εὐλογον ἢ προτομαστόρη. |¹⁵ ὅποιος πάλιν ἀπὸ αὐτὰ τὰ ἐσνάφια ἤθελεν πάρη |¹⁶ νέον καὶ ἀνίδεον ἠπερέτην το νὰ μάθη αὐτὴν τὴν τέχνην |¹⁷ θέλη το λάβη μετὰ αὐτὴν τὴν συμφωνίαν ὅτη δύο ἔτη νὰ |¹⁸ δουλέψη εἰς τὸν μαστορίν του χορῆς ὀβολοῦ μιστόν. |¹⁹ εἰς τὸ δὲ τρίτον ἔτος ὅτι ἤθελεν κρίνη εὐλογον |²⁰ ἢ μαστόρη διὰ τὸν μιστόν του ἐκίνου ἤθελεν τοῦ δωθῆ. |²¹ ὑπόσχοντε αὐτὰ τὰ ἐσνάφια ὅτι ὀπίου μαστόρου |²² χορῆς θελημά του ἤθελεν ἀφίση ὁ ἠπηρέτης του ἄλος ἀπο |²³ τους μαστόρους αὐτῶν τῶν ἐσναφίων νὰ μὴν δεχθη αὐτον |²⁴ τὸν ὑπερέτην. |²⁵ ἡ οἰποφαινόμενη ἐσναφια τοῦ ἁγίου Παντελεήμων θέλομεν κρατίξη ἀκριβὸς τούτον τὸν |²⁶ νόμον ὀπίος δὲ ἤθελεν ἀπατίση εἶναι ὑπὸ κατάρα |²⁷ διὰ καὶ εἰς ἔνδιξιν ὑπογραφόμεθα διὰ τὰς ἄνο συμφωνίας |²⁸ καὶ ἡποφαινόμεθα. |²⁹ Βαζαρτζήκιον 27 ᾽Ιουλίου 1857.

R É S U M É

Charalambos K. Papastathis, Accord de corporations de Hadžioglu Pazardžik, en Dobroudja, en 1857.

Le Codex No II A 7761 de la Bibliothèque Nationale de Bulgarie contient des textes concernant la collaboration des corporations des tailleurs et des abadjis (couturiers de vêtements faits avec une grosse étoffe de laine locale, l'«abas») à Hadžioglu Pazardžik (auj. Tolbuhin) en 1857. Le codex est écrit en bulgare; il comprend un accord des corporations et des listes de recettes et de dépenses de l'église de St. Pantéleimon de cette même ville. L'accord cependant est aussi écrit en grec. Le besoin d'éviter des antagonismes entre elles et de régler des questions professionnelles communes ont amené les deux corporations à conclure un accord dont l'observation était conditionnée par la protection de St. Pantéleimon. L'accord comporte un proemium et l'accord proprement dit. Le proemium contient les obligations pécuniaires des deux corporations et de leurs membres envers l'église de St. Pantéleimon; le texte de l'accord proprement dit fixe les obligations professionnelles des membres en ce qui concerne l'embauchage et le salaire des apprentis, le repos du Dimanche, etc. Suit la publication du texte grec de l'accord.